L-EŻORĊIŻMI TA' ĠESÙ FIL-VANĠELU SKONT SAN MARK (1)

Marcello Ghirlando

Matul din is-Sena Liturġika (B), fil-Ħdud ta' Matul is-Sena jinqara l-Vanġelu skont San Mark. L-istudji tal-Vanġeli juru li kien l-ewwel wieħed li nkiteb; il-ġrajjiet li fih jiġu rrakkuntati juru tajjeb li huma frott min verament kien għex u għamel esperjenza diretta ta' Ġesù; mill-ġrajjiet irrakkuntati wieħed jista' jmiss aktar b'idejh lil Ġesù tal-istorja. Barra minn hekk, l-istudji profondi li saru fuq San Mark ħarġu aktar għad-dawl il-kapaċità tal-awtur,

kemm bħala kittieb, kif ukoll bħala teologu tajjeb li għaraf jagħġen tajjeb it-tradizzjonijiet kollha li ġew mgħoddija lilu. Għaġna tajba li wasslet biex ikollna f'idejna Vanġelu tassew ħaj li jurina ftit ftit min hu verament Ġesù, u dan fil-kuntest ta' ideat teoloġiċi fundamentali li fuqhom huwa mlaqqam il-Vanġelu: il-persuna ta' Ġesù, is-Saltna ta'Alla, kif tagħraf lil Ġesù, il-ħtieġa tal-fidi, il-qawwa tat-talb, id-dixxepolat eċċ.

L-arti tan-narratur

Ħa ngħiduha kif inhi: letterarjament il-Vanġelu ta' San Mark huwa ifqar minn dawk ta' San Mattew u San Luqa, jekk nippermettu lilna nfusna li nagħmlu paragun! Il-vokabularju mhuwiex varjat: l-awtur juża spiss, per eżempju, il-verbi 'jagħmel, ikollu, irid, jibda', mingħajr ħafna sfumaturi. Il-verb 'sejjaħ' huwa wżat ħafna u wieħed irid jifhem is-sens differenti tiegħu skont il-kuntest. Marku juża ħafna espressjonijiet popolari u semitiċi; insibu anke diversi kliem bl-aramajk, eżempju: *talità kum*, tfajla… qum! – 5:4, u jagħti wkoll traduzzjoni biex il-qarrej ikun jista' jifhimhom; ħafna kliem Latin huwa trasferit bil-Grieg, il-lingwa li bih qed jikteb l-awtur, mingħajr preokkupazzjoni li juża l-kliem proprju, eżempju *kentyrion* għal ċenturjun – 15:39. Dan jissejjaħ latiniżmu.

Dan kollu jurina li San Mark kellu aktar l-intenzjoni li joħloq djalogu ħaj mal-qarrej milli jikteb Vanġelu bi stil raffinat. Fil-Bxara t-Tajba tiegħu, nistgħu ngħidu li nsibu narratur pjaċevoli, intelliġenti, vivaċi, u fl-istess ħin attent ħafna li juri bid-deher l-atteġġjamenti tal-persunaġġi li jiġu ppreżentati. U dan biex il-qarrej, kif diġà għidna, jagħmel tiegħu dawk l-istess atteġġjamenti u jidħol fid-dramm ħaj tal-Vanġelu!

Hemm żewġ karatteristiċi letterarji li għenu ħafna lil San Mark biex jagħmel dan. Hemm dak li jissejjaħ 'skematiżmu':

diversi rakkonti tal-awtur għandhom skema waħda u huma miktubin fuq mudell wieħed. Wieħed jista', per eżempju, jikkonfronta ż-żewġ rakkonti tat-tkattir tal-ħobż (6:30-44 u 8:1-9), jew ir-rakkont tal-fejqan tal-għama ta' Betsajda (8: 22-26) u dak tat-trux imbikkem (7:32-36). F'dawn ir-rakkonti wieħed jinduna li hemm skema komuni użata: notazzjoni taċ-ċirkustanzi, l-intervent ta' Ġesù, l-effett tal-kliem tiegħu u tal-azzjonijiet tiegħu, l-istagħġib tan-nies. Skema waħda li ma toħloqx monotonija, kif forsi xi ħadd jista' jaħseb, imma skema li toħloq interess u skambju ħaj, anke frott il-ħafna dettalji li jagħtu ħajja lis-silta evanġelika.

Karatteristika letterarja oħra hija l-istil tassew ħaj li bih jikteb San Mark. L-istil tiegħu huwa tabilħaqq ħaj u pittoresk u jgħinek tassew biex tħossok preżenti fil-ġrajjiet evanġeliċi! Ġesù huwa ppreżentat b'mod tassew ħaj: wieħed jista' jiggustah preżenti miexi u jgħallem f'xatt l-Għadira tal-Galilija, imdawwar bil-folla; ma għandux ħin jiekol (3:10), jorqod fuq imħadda fil-poppa tad-dgħajsa (4:38), jimxi quddiem l-appostli tiegħu (10:32); jixħet ħarsa qalila u jitnikket quddiem il-qalb iebsa tal-Farizej (3:5), u l-attivitajiet tagħhom (8:12), jinkorla għad-dixxipli (10:13), jixħet fuqhom ħarsa ta' mħabba (10:21) u delużjoni (10:23). Anke l-persunaġġi l-oħra tal-Vanġelu, kollha jiġu ppreżentati b'mod tassew ħaj: daqqa ibsin f'qalbhom (3:5), daqqa mħassbin (6:20) eċċ.

L-istess mirakli – il-fejqan tal-morda, l-eżorċiżmi, il-mirakli fuq il-qawwiet tan-natura – li f'dan il-Vanġelu huma meqjusin bħala importanti ħafna, u li huma s-sinjal u l-manifestazzjoni tal-qawwa ta' Ġesù, l-Imgħallem, huma mogħnija b'dettalji partikulari li jagħmlu mir-rakkont, xena tassew ħajja. Per eżempju, San Mark jiddrammatizza r-rakkont tal-fejqan tal-mara li kienet tbati bit-tnixxija tad-demm, meta jirrakkonta li 'kienet batiet wisq taħt ħafna tobba, u nefqet kull ma kellha, u mhux biss ma swielha xejn, imma talli marret għall-agħar' (5:26). Eżempju ieħor insibuh f'6:17-28, meta l-awtur jirrakkonta l-qtil tal-Battista biex jikkummenta r-reazzjoni ta' Erodi quddiem il-ħidma ta' Ġesù.

Nistgħu tabilħaqq ngħidu li San Mark jirnexxielu jdaħħal lill-qarrej fid-dramm sħiħ tal-Vanġelu. Anke jekk il-qarrej jaf minn 1, 1 li qed jaqra l-Bxara t-Tajba ta' Ġesù Kristu l-Iben ta' Alla, huwa ma jistax ma jidħolx b'mod eżistenzjali fil-ġrajja tal-persunaġġi li qed jistaqsu min hu Ġesù, u qed jaslu ftit ftit, b'fidi li tikber quddiem ir-rivelazzjoni progressiva tal-Messija, li dan huwa tassew l-Iben ta' Alla.

L-Eżorċiżmi ta' Ġesù

F'dan il-Vanġelu l-awtur sagru jagħtina erba' rakkonti ta' eżorċiżmi li jagħmel Ġesù. F'1:21-28 Ġesù jfejjaq raġel li kellu spirtu ħażin fis-sinagoga ta' Kafarnahum; f'5:1-20 Ġesù jfejjaq raġel imxajtan f'Ġerasa; f'7:24-30 Ġesù jeħles bint il-mara Sirofeniċja u f'9:14-29 ifejjaq tifel u jeħilsu mix-xitan. Barra minn dawn ir-rakkonti li San Mark jagħtihom importanza kbira, huwa kemm il-darba jiġbor fi ftit kliem il-ħidma eżorċistika ta' Ġesù: F'għeluq il-ġurnata ta' Kafarnahum, li fiha l-Evanġelista jagħti sintesi tal-ministeru pubbliku ta' Ġesù (1:21-34), hekk jikteb: "U fejjaq ħafna morda minn kull xorta ta' mard, u ħareġ għadd kbir ta' xjaten li hu ma kienx iħallihom jitkellmu, għax huma kienu jafu min kien" (1:34); "u dar il-Galilija kollha, jippriedka fis-sinagogi tagħhom u joħroġ ix-xjaten" (1:39); "u l-ispirti l-ħżiena kull darba li kienu jilmħuh, kienu jixteħtu fl-art quddiemu u jaqbdu jgħajtu: 'Int l-Iben ta' Alla!' Iżda hu kien jordnalhom bis-sħiħ biex ma jurux min kien" (2:11-12). F'Nazaret, minħabba n-nuqqas ta' fidi, Ġesù ma jkeċċix spirti ħżiena! "U hemmhekk ma sata' jagħmel ebda miraklu, ħlief li qiegħed idejh fuq ftit morda u fejjaqhom; u baqa' mistagħġeb bin-nuqqas ta' fidi tagħhom" (6:5-6).

Nuqqas ta' fidi li dehret bil-qawwa fil-kittieba li kienu niżlu minn Ġerusalemm u li quddiem l-eżorċiżmi ta' Ġesù jakkużawh li kien qiegħed ikeċċi l-ispirti l-ħżiena għax kellu fih lil Begħelżebul u bil-qawwa tal-prinċep tax-xjaten! "Bdew jgħidu: 'Dan għandu fih lil Begħelzebul,' u wkoll 'Dan bis-saħħa tal-Prinċep tax-xjaten qiegħed ikeċċihom ix-xjaten.' Hu sejħilhom lejh u beda jkellimhom bil-parabboli: 'Kif jista' x-Xitan ikeċċi x-Xitan? Jekk saltna tinqasam fiha nfisha, dik is-saltna ma tistax iżżomm wieqfa. U jekk familja tinqasam fiha nfisha, dik il-familja ma tistax iżżomm wieqfa. Li kieku mela x-Xitan qam kontra tiegħu nnifsu u nfired, ma kienx jista' jżomm sħiħ, imma jkun wasal fit-tmiem. Ħadd ma jista' jidħol fid-dar ta' wieħed qawwi u jaħtaflu ġidu jekk qabel ma jkunx rabat lil dak il-qawwi;

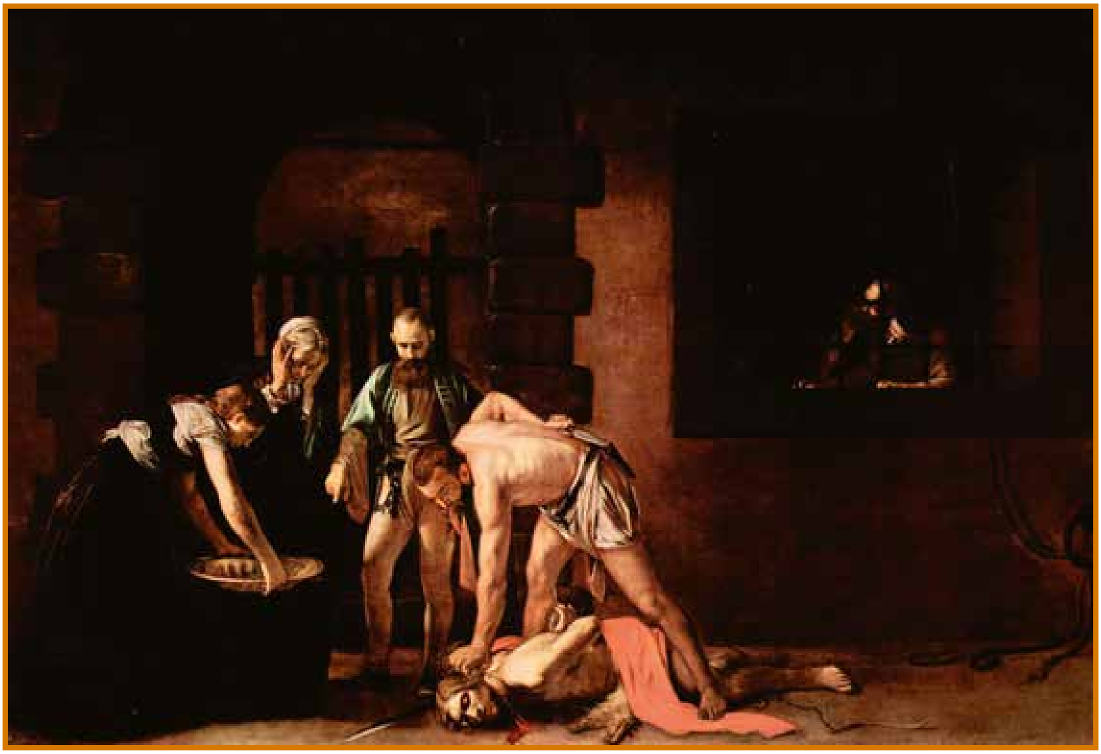

mbagħad id-dar jaħtafhielu żgur. Tassew ngħidilkom, kollox jinħafrilhom lill-ulied il-bniedem, id-dnubiet u d-dagħa kollu li jidgħu. Imma min jieqaf lill-Ispirtu s-Santu ma jkollu qatt maħfra: jibqa' ħati għal dejjem.' Għax kienu qalu: 'Għandu fih spirtu ħażin'" (3:22-30).

L-ewwel eżorċiżmu f'Kafarnahum

Ġesù jibda l-ministeru pubbliku tiegħu "wara li arrestaw lil Ġwanni, Ġesù mar il-Galilija jxandar l-Evanġelju ta' Alla u jgħid: 'Iż-żmien huwa mitmum, u s-Saltna ta' Alla waslet: indmu u emmnu fl-Evanġelju'" (1:14-15).

Wara s-sejħa tal-ewwel erba' sajjieda (1:16-20), Ġesù jidħol jippriedka fis-sinagoga ta' Kafarnahum. Il-qawwa tremenda ta' kelmtu tagħti lok għall-ewwel eżorċiżmu solenni tiegħu. Hekk jirrakkonta San Mark (1:21-28): "U daħlu Kafarnahum. Malajr, f'jum is-Sibt, daħal fis-sinagoga u qagħad jgħallem. In-nies baqgħu mistagħġbin bil-mod tat-tagħlim tiegħu, għax beda jgħallimhom bħal wieħed li għandu s-setgħa, u mhux bħall-kittieba. Mela jkun hemm fis-sinagoga tagħhom raġel bi spirtu ħażin u qabad jgħajjat u jgħid: "Aħna x'għandna x'naqsmu, Ġesù ta' Nazaret? Ġejt biex teqridna? Jien naf min int: 'Il-Qaddis ta' Alla.'" Imma Ġesù kkmandah: "Iskot," qallu, "u oħroġ minnu." Mbagħad l-ispirtu ħażin lir-raġel beda jħabbtu ħafna, għajjat għajta kbira u ħareġ minnu. U lkoll stagħġbu, u bdew jistaqsu lil xulxin u jgħidu: "Dan x'inhu? X'tagħlim ġdid mogħti bis-setgħa! Sa lill-ispirti ħżiena jikkmanda, u huma joqogħdu għalih!" U l-fama tiegħu malajr xterdet mal-inħawi kollha tal-Galilija".

Il-kuntest ta' dan l-eżorċiżmu hija s-sinagoga ta' Kafarnahum li fiha Ġesù kien igħallem nhar ta' Sibt. Ġesù kellu jirritorna Kafarnahum fejn kellu jfejjaq il-mifluġ miġjub mis-saqaf! (2:1-12) U kien f'din l-istess sinagoga li kellu jfejjaq lir-raġel b'idu niexfa (3:1-6).

Ġesù jidħol fis-sinagoga għat-talb ta' nhar ta' Sibt. In-nies kollha kienu miġbura hemm. Wara l-qari mit-Torah u qari ieħor mill-kotba profetiċi jidher li huwa Ġesù li jieħu l-kelma. Kelmtu fil-veru sens tal-

kelma ssaħħar lin-nies! "In-nies baqgħu mistagħġbin bil-mod tat-tagħlim tiegħu, għax beda jgħallimhom bħal wieħed li għandu s-setgħa, u mhux bħall-kittieba". Ġesù ma kellux bżonn l-appoġġ ta' mgħallma oħra biex jagħti saħħa u awtorità lill-kelma tiegħu. Kelmtu, frott persuntu midluka mill-Ispirtu ta' Alla, "l-Iben għażiż" li fih il-Missier sab l-għaxqa tiegħu (1:10-11) u l-missjoni tiegħu kienu l-għerq tal-awtorità tiegħu. Kelmtu ssir "tagħlim ġdid mogħti bis-setgħa!" Kelma tant qawwija li kellha tikxef lil spirtu ħażin mrekken f'raġel. L-ispirtu ħażin, li min-natura tiegħu jinħeba, ikollu jimmanifesta ruħu quddiem il-persuna ta' Ġesù, bil-qawwa tal-kelma setgħana tiegħu.

Mhux ta' b'xejn li San Mark jikteb: "Mela jkun hemm fis-sinagoga tagħhom raġel bi spirtu ħażin u qabad jgħajjat u jgħid: "Aħna x'għandna x'naqsmu, Ġesù ta' Nazaret? Ġejt biex teqridna? Jien naf min int: 'Il-Qaddis ta' Alla'." Huwa dramm fis-sinagoga: konfront bejn dak li huwa "Il-Qaddis ta' Alla" u dak li huwa mniġġes bl-għeruq u x-xniexel bir-ribelljoni tiegħu kontra Alla. Huwa konfront drammatiku! Il-kelma setgħana tikxef lill-Ħazin: tiddi l-qdusija u l-identità tal-Kristu li huwa "Ġesù ta' Nazaret" mogħni b'kelmtu b'awtorità divina, rebbieħ fuq il-Ħażin u l-ħażen, li Alla biss jista' jikxef u joħroġ għad-dawl biex jinqered.

"Imma Ġesù kkmandah: "Iskot," qallu, "u oħroġ minnu." Mbagħad l-ispirtu ħażin lir-raġel beda jħabbtu ħafna, għajjat għajta kbira u ħareġ minnu". Ġesù għajjat, iċanfar, jhedded u jikkmanda lill-ispirtu ħażin... bħalma jagħmel meta jsikket il-qawwa qerrieda tat-tempesta fuq il-baħar (4:39), lil Pietru li jlumu u jaqtagħlu qalbu mill-passjoni (8:33), lill-ispirtu mbikkem u trux fit-tifel (9:25) u bħal meta kkmanda li l-mirakli tiegħu ma jixxandrux (3:12; 8:30).

"Iskot," qallu, "u oħroġ minnu." Ġesù jsikket lill-ispirtu ħażin li bħal donnu kien qed juri li kellu xi għarfien superjuri fuq l-identità ta' Ġesù u ried jiftaħar li jxandarha. Imma r-riżultat tal-kmand solenni ta' Ġesù, b'dik il-kelma qawwija, hija immedjata: "l-ispirtu ħażin lir-raġel beda jħabbtu ħafna, għajjat għajta kbira u ħareġ minnu".

"U lkoll stagħġbu, u bdew jistaqsu lil xulxin u jgħidu: 'Dan x'inhu? X'tagħlim ġdid mogħti bis-setgħa! Sa lill-ispirti ħżiena jikkmanda, u huma joqogħdu għalih!'» L-istagħġib huwa kbir: il-ġrajja li kienet għadha kif seħħet uriet bid-deher il-qawwa ta' Ġesù. Hu ma jużax xi kliem ripetut jew formoli maġiċi biex ikeċċi l-ispirti, bħalma kienu jagħmlu l-eżorċisti ta' żmienu; kienet biżżejjed il-kelma qawwija tiegħu mlissna b'awtorità waħdanija. "U l-fama tiegħu malajr xterdet mal-inħawi kollha tal-Galilija". Mill-mument li l-qawwa tal-ħażen tintrebaħ, dan kellu jkun il-bidu tat-tmiem tiegħu. Dan bil-kelma qawwija ta' Ġesù. U issa l-Galilija kollha ssir taf!

Dan l-eżorċiżmu huwa għal San Mark l-ewwel att pubbliku ta' Ġesù fil-ministeru tiegħu. Ir-rakkont ikompli jirrivela l-identità ta' Ġesù, mgħarrfa mis-sema fil-mument tal-magħmudija tiegħu fix-xmara Ġordan, u hawnhekk mgħajta mill-ispirtu ħażin fis-sinagoga ta' Kafarnahum. Anke l-ispirtu ħażin jagħraf min hu Ġesù. Hu l-qawwi li rebaħ lix-xitan fid-deżert (1:7 13) u żarmalu daru (3:23-27). Dan kollu joħroġ għad-dawl b'mod qawwi l-awtorità ta' Ġesù bħala mgħallem. Mgħallem ta' kelma tant qawwija li n-nies kienet lesta tħalli kollox u timxi warajh. Hija kelma aktar qawwija minn dik tal-kittieba, kelma kapaċi teqred il-qawwa tal-ħażin. Hija għalhekk kelma ta' min joqgħod tassew fuqha u li trid tinxtered kullimkien.

(Ikompli)